

CHAQIRUVGA QADAR BOSHLANG'ICH TAYYORGARLIK FANINI ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA O'QITISH

Saxibov A.X.

TKTI Yangiyer filiali erkin izlanuvchisi

Tayanch so'zlar: talaba, muammo, amaliyot, material, vizual o'qitish, harbiy ta'lim, texnik vosita, interfaol, ko'nikma, bilim, texnologiya, mustaqil ta'lim, internet, axborot, nazariya.

Ключевые слова: студент, проблема, практика, материал, визуальная подготовка, военное образование, технические средства, интерактив, умение, знания, технологии, самостоятельное обучение, Интернет, информация, теория.

Key words: student, problem, practice, material, visual training, military education, technical means, interactive, skill, knowledge, technology, independent learning, internet, information, theory.

Резюме: Ushbu maqolada chaqiriqqacha harbiy ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy ko'nikmalarini shakllantirish tuzilmasi, chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fani orqali talabalarining ko'nikmalarini shakllantirish tuzilmasi ishlab chiqilgan bo'lib, zamonaviy axborot texnologiyalari asosida talabalarining ko'nikmalarini shakllantirishda qo'yiladigan ilmiylik, tizimlilik va izchillik, o'quv materiallarining o'zaro ta'siri, muvofiqlik, vizual o'qitish, ta'lim muammolarini ta'minlash, mustaqil ta'lim olish, o'quv materialini tarqatish, qiziqtirish, nazariyani amaliyot bilan bog'lash tamoyillari keng yoritib berilgan.

Резюме: В данной статье разработана структура формирования профессиональных навыков курсантов военного образования до призыва, структура формирования навыков курсантов через предмет первичной подготовки перед призывом и используется в формирование умений студентов на основе современных информационных технологий, научность, системность и последовательность, взаимодействие учебных материалов, связность, наглядность обучения, постановка учебных задач, самостоятельное обучение, распространение учебного материала, интерес, соединение теории с практикой и подробно рассказывается о принципах.

Summary: In this article, the structure of the formation of professional skills of the students of military education before the draft, the structure of the formation of the students' skills through the subject of primary preparation before the draft is developed, and it is used in the formation of the students' skills based on modern information technologies. scientificity, systematicity and consistency, interaction of educational materials, coherence, visual teaching, provision of educational problems, independent learning, distribution of educational material, interest, connecting theory with practice the principles are explained in detail.

Bugungi kunda mamlakatimiz oliy ta'lim muassasalarida professor-o'qituvchi va talabalar ovozi (tasvirga olish, qayta ishlash, videomontaj), grafik axborotli (skanerlash, qayta ishlash, grafikli hujjatlarni yaratish) va multimediali vositalar (kompyuterli namoyish-tajribalar) bilan ishlash imkoniyatlari mavjud. Bu jarayonlarda Internet texnologiyalaridan foydalanish, o'quv materiallarini taqdim etishning yangi shakllarini yaratish imkonini beradi. Masalan, konferensiyalar, konkurslar, ma'ruzalar, seminarlar va virtual ekskursiyalarni onlayn rejimda o'tkazish, o'qitish jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishga xizmat qiladi.

2024-2028 yillarda ta'lim muassasalarining chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fani o'quv-moddiy bazasini mustahkamlash dasturi amalga oshirilmoqda. Ushbu dastur doirasida yangi quriladigan ta'lim muassasalarida zamonaviy o'quv-moddiy bazalar yaratilmoqda. Bu, o'z navbatida, talabalarni zamonaviy ta'lim jarayoniga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega. Yangi bazalar, ta'lim sifatini oshirish bilan birga, o'qituvchilarning professional rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

Zamonaviy ta'lim tizimi zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishni talab qiladi. Ta'lim jarayonida interaktiv va innovatsion yondashuvlar talabalarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Smart texnologiyalar va bulutli texnologiyalar o'qituvchilarga darslarni qiziqarli va samarali tashkil etishga imkon beradi. Talabalarning o'zaro muloqoti va hamkorligi ularning ta'lim jarayonida faol ishtirok etishlarini ta'minlaydi, bu esa ta'lim sifatini yanada oshiradi.

Ushbu imkoniyatlarning paydo bo'lishi bilan oliy ta'lim muassasalarida o'qitish texnologiyasi va metodikasi ham o'zgarib bormoqda. Professor-o'qituvchilar o'z faoliyati davomida passiv materiallar bilan birgalikda, o'quv axborotlarini taqdim etishning yangi shakllari (video dars, video konferensiya, vebinar, forum, chat, multimediali ilovalar, audio va video)lardan foydalanib, samarali natijalarga erishib kelmoqda.

Internet texnologiyalari taraqqiyoti ta'lim va tarbiya jarayonini yangi bosqichga olib chiqdi. Bugungi kunda darslarni onlayn rejimda, ya'ni to'g'ridan-to'g'ri efrida o'tkazish imkoniyatlari mavjud. Bu yangi o'qitish shakli ta'lim tizimini yanada zamonaviylashtirib, talabalarga va o'qituvchilarga yangi imkoniyatlar yaratmoqda. O'qitish jarayonining bunday innovatsion shakllari an'anaviy o'qitish tizimiga qaraganda ko'proq moslashuvchanlik va samaradorlikni ta'minlaydi.

Onlayn darslar o'quv materiallarini oson yetkazish, vaqtni tejash va talabalarning o'z vaqtida o'zaro muloqot qilish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Internet orqali ta'lim olish jarayoni talabalarga geografik cheklovlardan xoli bo'lib, dunyoning istalgan nuqtasidan o'qituvchilardan bilim olish imkonini beradi. Bu, ayniqsa, chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanini o'qitishda juda muhimdir, chunki ushbu fan bo'lajak chaqiriqqacha harbiy ta'lim o'qituvchilarining kelgusi kasbiy xizmatiga tayyorgarlik jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi.

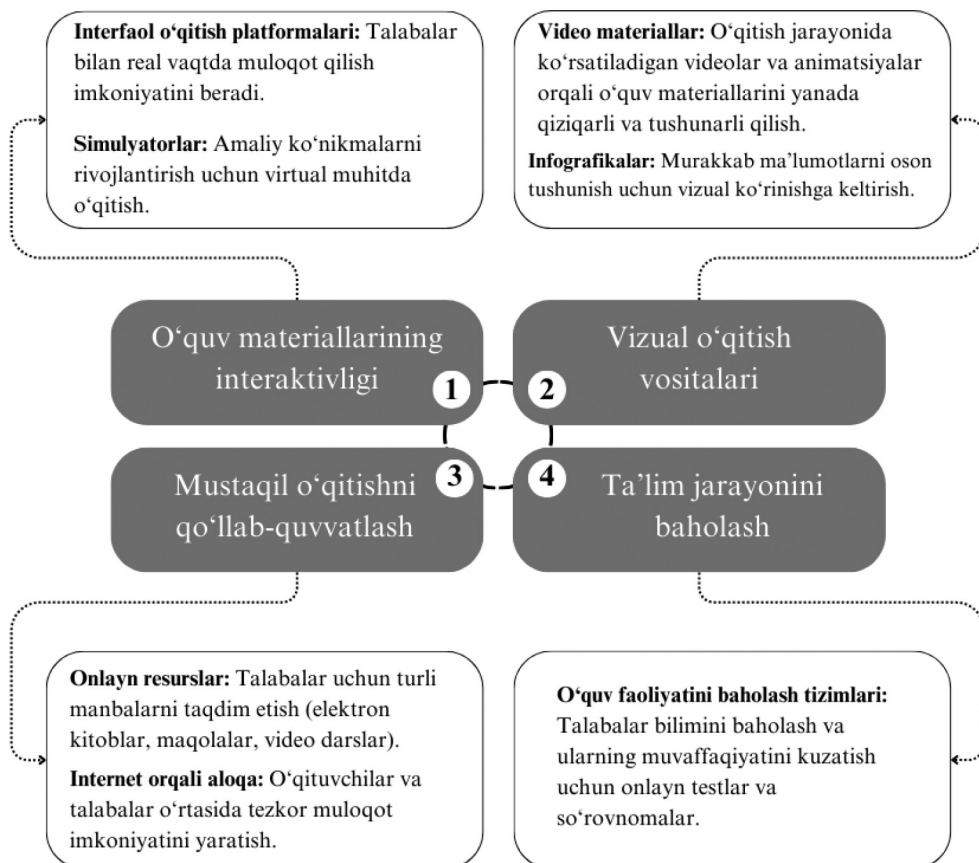
Zamonaviy axborot texnologiyalarining o'qitish jarayonida qo'llanilishi, bo'lajak chaqiriqqacha harbiy ta'lim o'qituvchilarining kasbiy bilimlarni mustaqil ravishda o'zlashtirishga ko'maklashadi. O'qituvchilar uchun zamonaviy ta'lim platformalari taqdim etiladi, bu esa darslarni qiziqarli va interaktiv shaklda o'tkazish imkonini beradi. Misol uchun, video darslar, onlayn testlar, virtual sinflar va boshqa ko'plab imkoniyatlar taqdim etiladi. Buning natijasida talabalarning motivatsiyasi oshadi va ularni o'qishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanini o'qitish jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishning bir necha usullari mavjud. Birinchidan, multimedia resurslaridan foydalanish orqali darslar yanada qiziqarli va samarali bo'ladi. Talabalar interaktiv darslarda ishtirok etish orqali bilimlarni tezda egallaydilar. Ikkinchidan, onlayn muloqot platformalari (masalan, Zoom yoki Google Meet) orqali o'qituvchi va talabalar o'rtasida samimiy muloqotni tashkil etish mumkin. Bu, talabalar o'rtasida do'stona munosabatlarni rivojlantirishga ham yordam beradi.

Shuningdek, virtual laboratoriyalar va simulyatorlar yordamida talabalar amaliy ko'nikmalarni egallash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Masalan, harbiy tayyorgarlik jarayonida talabalar virtual harbiy o'quv maydonlarida amaliyot o'tkazish orqali haqiqiy sharoitlarda qanday harakat qilishni o'rganadilar. Bu esa ularning kasbiy tayyorgarligini oshiradi.

Natijada, chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanini o'qitishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish, nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki talabalarning mustaqil faoliyatini qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Internet orqali ta'lim berish jarayonining yanada rivojlanishi, talabalarga yangi bilimlarni qulay va samarali tarzda egallash imkonini beruvchi innovatsion usullarni joriy etishda davom etishi zarur. O'qituvchilar zamonaviy ta'lim platformalaridan faol foydalanishlari kerak, shunda ular o'z darslarini yanada qiziqarli va samarali olib borishlari mumkin.

Ushbu texnologiyalar ta'lim jarayonida yangiliklar kiritish, talabalarning motivatsiyasini oshirish va ularni zamonaviy bilimlar bilan ta'minlash imkoniyatini beradi.

Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanini o'qitish samaradorligini oshirishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish usullari

Shu o'rinda, smart texnologiyalar o'qitish jarayonida interaktiv va qiziqarli o'qitish usullarini taqdim etadi. Masalan, interaktiv doskalar va smart qurilmalar orqali o'qituvchilar darslarni yanada qiziqarli va jozibador qilishlari mumkin. Talabalar bu texnologiyalar yordamida dars materialini oson o'zlashtirishadi. Interaktiv muhitda o'qitish, talabalarning diqqatini jalb qiladi va ularning faol ishtirokini ta'minlaydi.

Chaqiriqqacha harbiy ta'lim jarayoniga smart texnologiyalarni qo'llash, shuningdek, talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga ham yordam beradi. Talabalar interaktiv dasturlar yordamida muammolarni hal qilish va yangi g'oyalar ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu, o'z navbatida, ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini oshiradi va harbiy ta'lim jarayonida faol ishtirok etishlarini ta'minlaydi.

Zamonaviy axborot texnologiyalarining bulutli texnologiyalarni chaqiriqqacha harbiy ta'lim jarayoniga joriy etilishi yangi imkoniyatlar yaratadi. Bulutli xizmatlar orqali talabalar dars materiallariga istalgan joydan va vaqtda kirish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu, ayniqsa, chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanini o'qitishda muhimdir, chunki talabalar darslarni qachon va qanday olishni o'zlari belgilash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Bulutli texnologiyalar orqali talabalar o'z bilimlarini va amaliy ko'nikmalarini baham ko'rishlari, guruhlar ichida birgalikda ishlashlari mumkin. Bulutli platformalarda o'qituvchilar o'z darslarini joylashtirib, talabalarga kerakli materiallarni taqdim etishi mumkin. Bu, o'z navbatida, talabalarning o'zaro muloqotini kuchaytiradi va ular o'rtasida bilim almashinuvi imkoniyatlarini kengaytiradi.

Bulutli texnologiyalar, shuningdek, o'qituvchilarga o'z darslarini yanada samarali rejalashtirish imkoniyatini beradi. O'qituvchilar darslarni bulutli platformalarda joylashtirib, ularni tahlil qilish, talabalar tomonidan qanchalik samarali o'zlashtirilayotganini kuzatish imkoniga ega bo'ladilar. Bu ma'lumotlar o'qituvchilarga darsni yanada takomillashtirish va talabalarning ehtiyojlariga moslashtirishda yordam beradi.

Shunday qilib, zamonaviy axborot texnologiyalarining bulutli texnologiyalari o'qitish jarayonida qo'llanilishi chaqiriqqacha harbiy ta'lim sifatini oshirishga, talabalarni yanada bilimdon va malakali qilib tayyorlashga xizmat qiladi. Buning natijasida, chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanini o'qitish samaradorligi oshadi va talabalarni kasbiy tayyorlashda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Shu o'rinda savol tug'iladi. Bugungi kunda ushbu usullarni qay biri samarali hisoblanadi? Talabalarning harbiy ta'lim olishi uchun zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishning barcha usullari samarali hisoblanadi. Ammo, kompyuterning ma'lumot tashuvchi qurilmalariga moslashtirilgan zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanilganda, ular ishdan chiqqanda foydalanish imkoniyatiga ega bo'lmaydi. Shuningdek, ushbu ta'lim texnologiyalarni ta'lim muassasalariga va mustaqil foydalanuvchilarga tarqatishda bir qancha muammolarga duch kelish mumkin (kompyuterning ma'lumot tashuvchi qurilmalarini sotib olishga va ularning tarqatishga oid xarajatlari).

Agar biz Internet tarmog'iga mo'ljallangan ochiq ta'lim muhitida zamonaviy axborot texnologiyalarini chaqiriqqacha harbiy ta'lim tizimiga joriy etsak, unda, keng qamrovli imkoniyatlarga ega bo'lamiz (tarmoqqa joylashtirilgan o'quv mashg'ulotlarni xohlagan vaqtda va joyda yuklab olib, yoki masofaviy foydalanish). Bu aloqa muhitida pedagogning nafaqat to'g'ridan-to'g'ri rahbarligi bo'lmasligi balki bilvosita rahbarligi ham bo'lmaydigan holatga o'tadi. Agar

ta'lim oluvchilar boshqa pozitsiyani egallashsa, o'qitish sub'ektiga aylanishadi va yangi aloqa "talaba-ta'lim muhiti" paydo bo'ladi. Bu esa talabning chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanidan olinadigan bilim, ko'nikma va malakalarini oddiy darsliklardan emas, balki barcha turdagi zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatini yaratadi.

Shu bois, chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik darslarida professor-o'qituvchi kompyuter texnologiyalari va uning pedagogik dasturiy vositalaridan o'quv vosita sifatida foydalanish uchun o'quv faoliyatining integratsiyalashgan usullarini ishlab chiqishni talab etadi. Buning uchun esa quyidagilarga e'tibor qaratish lozim:

- ▶ Internet tarmog'ida zamonaviy ta'lim platformasini yaratish va bu platforma doirasida bilimlarni egallash jarayonini uzluksiz tashkil etish.
- ▶ Har bir fanni o'qitish jarayonida uni axborot texnologiyalarining ko'rinishida ko'rsatish va o'quv jarayoniga joriy etish.
- ▶ Zamonaviy axborot texnologiyalaridan ta'lim jarayonida samarali foydalanish uchun jismoniy kuchlar kuchini kuchaytirish, motivatsiyani kuchaytirish.
- ▶ O'quv jarayonida talabalar bilan aloqani o'rnatishda pedagogning faoliyatini izchil va sistematik o'rganish.
- ▶ Ta'lim muassasalarida ta'lim texnologiyalarini joriy etish jarayonida ularni foydalanish bo'yicha tajribalarni kengaytirish va to'g'ridan-to'g'ri ishlab chiqish.

Xulosa qilib aytganda, chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanini o'qitishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish talabalarni o'z bilim va ko'nikmalarini shakllantirishida, nazariy bilimlarini chuqurlashtirishda hamda o'quv jarayonini shart-sharoitlariga muvofiq takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR:

1. A.Parpiyev, A.Maraximov, R.Hamdavov, U.Begimqulov, M.Bekmuradov, N.Tayloqov. Yangi axborot texnologiyalari. O'zME davlat ilmiy nashriyoti.-T.: 2008, 104 b.
2. Abduqodirov A., Xaitov A., Shodiev R. Axborot texnologiyalari – T.: O'zbekiston, 2002 - y.
3. Aripov M. va boshqalar Informatika va informasion texnologiyalar. Oliy o'quv yurti talabalari uchun darslik T. 2005 y.
4. Aripov M.va boshqalar. Axborot texnologiyalari. o'quv qo'llanma. – T.: 2009.
5. Saxibov A.X. Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlikda axborot texnologiyalar. – T.: "Fan va texnologiya", 2012, 108 bet.
6. O.A. Ismoilov, Sh.Q. Nazarov. Ta'lim muassasalarida innovatsion pedagogik texnologiyalar – T. Fan va texnologiya, 2012, 40 bet.
7. Begbo'tayev A.E., Yusupov R.M. Tarmoq texnologiyalari. O'quv qo'llanma. – O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi - Toshkent, «Tafakkur» nashriyoti, 2020. 340 bet.